

Wyrok z dnia 30 marca 2000 r.

II UKN 446/99

Ustalenie wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy (§ 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) nie wymaga wiadomości specjalnych uzasadniających prowadzenie dowodu z opinii biegłego.

Przewodniczący SSN Andrzej Kijowski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Maria Tyszel , Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 30 marca 2000 r. sprawy z wniosku Mariana S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w L. o emeryturę, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 20 maja 1999 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie wyrokiem z dnia 15 grudnia 1998 r. [...] oddalił odwołanie Mariana S. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w L. z dnia 25 czerwca 1997 r., odmawiającej wnioskodawcy przyznania prawa do emerytury na podstawie przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43). W motywach tego rozstrzygnięcia Sąd Wojewódzki zamieścił następujące ustalenia faktyczne i wywody prawne.

Wnioskodawca Marian S., urodzony 5 marca 1935 r. był od dnia 4 czerwca

1969 r. do dnia 31 sierpnia 1988 r. zatrudniony w Instytucie Nawozów Sztucznych w P. Na to zatrudnienie składają się: praca w Zakładzie Doświadczalnym na stanowiskach: ślusarza (od dnia 4 czerwca 1969 r. do dnia 31 sierpnia 1973 r.), konstruktora (od dnia 1 kwietnia do dnia 31 października 1973 r.) i samodzielnego konstruktora (od dnia 1 listopada 1973 r. do dnia 31 stycznia 1980 r.), jak też praca w Zakładzie Półtechnik od dnia 1 lutego 1980 r. do dnia 31 sierpnia 1988 r. na stanowisku mechanika. Od dnia 1 maja 1988 r. jest wnioskodawca uprawniony do renty inwalidzkiej trzeciej grupy, w związku z czym był zatrudniony w Instytucie na stanowisku mechanika w wymiarze ½ etatu. Instytut odmówił wydania świadectwa dotyczącego pracy w szczególnych warunkach, o co wnioskodawca zwracał się w latach 1993, 1994 i 1996. Świadectwo takie, obejmujące okres od dnia 4 czerwca 1969 r. do dnia 31 marca 1973 r., zostało przez pracodawcę sporządzone dopiero w dniu 1 lipca 1997 r. w wykonaniu wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Puławach z dnia 20 lutego 1997 r. [...]. Spór dotyczy więc tylko charakteru pracy wykonywanej przez wnioskodawcę od dnia 1 kwietnia 1973 r. do dnia 31 sierpnia 1988 r. i od dnia 1 grudnia 1988 r. do dnia 31 stycznia 1991 r. Ten drugi okres pozostaje bez wpływu na prawo do wcześniejszej emerytury, gdyż praca nie była wykonywana w pełnym wymiarze czasu, jak tego wymaga § 1 ust. 1 powołanego rozporządzenia Rady Ministrów. Pracą w szczególnych warunkach w rozumieniu tego przepisu nie jest też zatrudnienie od dnia 1 kwietnia 1973 r. do dnia 31 sierpnia 1988 r., gdyż nie wykazuje cechy stałości. Z zeznań świadków, jak też z zakresu czynności i innych dokumentów wynika, że praca wnioskodawcy na stanowisku konstruktora i samodzielnego konstruktora była pracą umysłową, nie wykazującą cech pracy w szczególnych warunkach według § 2 rozporządzenia. Takiego charakteru nie miała też praca wnioskodawcy od dnia 1 maja 1980 r. do dnia 31 sierpnia 1988 r. na stanowisku mechanika. Zakres jego zadań, jak też zeznania świadków pokazują, że część pracy wnioskodawca realizował w biurze, przy czym do jego powinności nie należało osobiste wykonywanie czynności remontowych, montażowych czy konserwatorskich, tylko ich nadzorowanie. Nie było to zatem stałe i pełnoetatowe wykonywanie pracy na instalacjach doświadczalnych. Stanowisk samodzielnego konstruktora, konstruktora i mechanika nie obejmuje też wykaz stanowisk pracy wykonywanej w szczególnych warunkach, wydany przez dyrektora Instytutu Nawozów Sztucznych w P. przy piśmie okólnym z dnia 22 kwietnia 1991 r. Wykaz ten został opracowany w nawiązaniu do zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987 r. w

sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego, wydane go z upoważnienia § 1 ust. 2 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.

W świetle tych ustaleń odwołanie wnioskodawcy podlegało oddaleniu. Nie spełnia on bowiem warunku minimum 15 lat zatrudnienia w szczególnych warunkach, czego wymaga § 4 ust. 1 i 2 rozporządzenia.

Apelację wnioskodawcy oddalił Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie wyrokiem z dnia 20 maja 1999 r. [...]. Podzielając ustalone w pierwszej instancji fakty oraz ich prawną kwalifikację Sąd Apelacyjny podkreślił ponadto, że jeżeli pracodawca odmawia pracownikowi – jak w niniejszej sprawie – zaświadczenia o zatrudnieniu w szczególnych warunkach, to zainteresowany może fakt takiego zatrudnienia wykazywać przy pomocy innych dowodów, które nie mogą jednak budzić wątpliwości. Takich jednak dowodów wnioskodawca nie dostarczył. Przedstawione przezeń materiały wskazują wprawdzie, że wykonywał prace wymienione np. w załączniku do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. pod poz. 41 w dziale IV wykazu A, lecz prace te miały sporadyczny charakter.

Kasację od tego wyroku wniósł w imieniu wnioskodawcy jego pełnomocnik, zarzucając „naruszenie przepisów postępowania, polegające na pominięciu przy rozważaniu stosownie do art. 328 § 2 kpc wszystkich dowodów z przesłuchanych świadków, a także przez nieprzeprowadzenie zawnioskowanego w apelacji dowodu z biegłego, a nadto przez wyrażenie błędnego zapatrywania, iż powołane dowody ze świadków już z założenia mają mniejszą wartość przed innymi, gdyż mogą budzić wątpliwości (art. 382 kpc)”. Na tej podstawie wnoszący kasację domaga się uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania przy uwzględnieniu kosztów zastępstwa według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja podlega oddaleniu jako bezzasadna. Sąd Najwyższy rozpoznaje bowiem sprawę w granicach kasacji, wyznaczonych zwłaszcza przez przytoczone podstawy kasacyjne oraz ich uzasadnienie (art. 393³ KPC), a z urzędu bierze pod rozwagę jedynie nieważność postępowania (art. 393¹¹ KPC). W utrwalonej judykaturze uważa się przy tym, że kasacja jako rodzaj pisma procesowego ma tylko wtedy

należyte uzasadnienie podstaw kasacyjnych, jeżeli dokładnie wskazuje przepis naruszony – zdaniem strony – w orzeczeniu sądu drugiej instancji, szczegółowo wyjaśnia na czym polegało poszczególne uchybienie, jak również prezentuje prawidłową wykładnię lub dyrektywy właściwego zastosowania danej regulacji, a gdy chodzi o zarzuty procesowe – to zawiera ponadto uprawdopodobnienie tezy o istotnym wpływie uchybień proceduralnych na treść kwestionowanego rozstrzygnięcia. Zarzuty są w petitum kasacji formułowane z mniejszym czy większym stopniem uogólnienia, więc w uzasadnieniu skargi powinny znaleźć odpowiednio skonkretyzowane rozwinięcie.

W petitum przedmiotowej kasacji stawia się zarzut „naruszenia przepisów postępowania”, a więc tych przepisów w ogólności i niejako mimochodem wymienia dwa konkretne przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, tzn. art. 328 § 2 i art. 382. Pierwszy z nich, określający wymagania pod adresem uzasadnienia wyroku, miałby rzekomo zostać naruszony przez „pominięcie przy rozważaniu stosownie do art. 328 § 2 KPC wszystkich dowodów z przesłuchanych świadków”. Ten cytat pochodzi z petitum kasacji i jest delikatnie mówiąc niezbyt zrozumiały, a tej oceny nie może zmienić uzasadnienie skargi, w którym napisano, że „sądy I i II instancji nie rozważyły po myśli art. 328 § 2 KPC wszystkich dowodów z przesłuchanych świadków w sprawie, zwłaszcza gdy chodzi o spisane przez nich czynności wykonywane przez skarżącego wewnątrz cystern i pojemnikach z substancjami żrącymi, w związku z awariami o różnych porach dnia i nocy”. Nie jest to w każdym razie zarzut poddający się kasacyjnej kontroli. Wnoszący kasację nie wyjaśnia bowiem o czyje mu chodzi zeznania, kiedy i gdzie złożone, a nade wszystko nie pokazuje, iż hipotetyczne nierozważenie tych zeznań w uzasadnieniu orzeczenia mogło mieć „istotny wpływ na wynik sprawy” (art. 393¹ pkt 2 KPC), co byłoby skądinąd ewenementem, gdyż wymagałoby uprawdopodobnienia, że uzasadnienie zostało sporządzone przed wydaniem orzeczenia. Zarzut nierozważenia w uzasadnieniu wydanego wyroku zeznań świadków wypowiadających się na temat wykonywania przez skarżącego skonkretyzowanych czynności w szczególnych warunkach jest zresztą bezprzedmiotowy, gdyż spór nie dotyczył faktu świadczenia podobnych prac, ale robienia tego stale i w pełnym wymiarze.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), stanowi w § 2 ust. 1, że okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są

okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Wnoszący kasację twierdzi wprawdzie, że sformułowanie o wykonywaniu pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy „nie jest na tyle ostre by nie wymagało dodatkowych wyjaśnień i interpretacji przez biegłego ze stanowiska praktyki”, ale teza ta stanowi jakieś nieporozumienie. Ustalenie wymiaru czasu pracy w ogóle nie stwarza żadnego problemu. To samo dotyczy w zasadzie stałego wykonywania określonej pracy, nawet jeśli w okolicznościach danej sprawy może czasami powstać wątpliwość, kiedy wyjątki od owej stałości czynią pracę dorywczą, podobnie jak to, kiedy praca początkowo okazjonalna staje się pracą stale wykonywaną. Nie są to wszakże wątpliwości, których usunięcie wymagałoby posiadania wiadomości specjalnych i uzasadniałoby sięganie po dowód z opinii biegłego (art. 278 § 1 KPC). Zarzut nieprzeprowadzenia podobnego dowodu nie został zresztą odniesiony do jakiegoś wyraźnie wskazanego przepisu postępowania, więc nie jest w ogóle prawnie doniosłym zarzutem kasacyjnym.

Drugi ze skonkretyzowanych zarzutów kasacji dotyczy art. 382 KPC, stanowiącego, że sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Autor kasacji umieścił ten przepis w kontekście wypowiedzi twierdzącej w petitum o wyrażeniu przez Sąd „błędnego zapatrywania, iż powołane dowody ze świadków już w założeniu mają mniejszą wartość przed innymi gdyż mogą budzić wątpliwości (art. 382 KPC)”. Tę wypowiedź uzupełnia w uzasadnieniu kasacji zdanie, iż nie wydaje się, aby zapatrywanie Sądu Apelacyjnego „co do oceny wartości dowodów ze świadków z góry należy ocenić jako mniej wartościowe od innych; chociażby w braku możliwości porównania z tymi innymi, nie określonymi”. Jeśli nawet pominąć językowe ułomności cytowanych wypowiedzi (poważne zastrzeżenia budzi zresztą cała stylistyka tego pisma procesowego, wykazującego ponadto niestaranność korekty maszynopisu), to chyba tylko ich autor rozumie związek pomiędzy art. 382 KPC i treścią swego zarzutu. Sąd Apelacyjny nie zdyskwalifikował zeznań świadków jako dowodu na okoliczność pracy w szczególnych warunkach, a jedynie zaznaczył, że „dowody te nie mogą budzić jakichkolwiek wątpliwości”. Jest to, z jednej strony, nawiązanie do treści § 2 ust. 1 rozporządzenia, że okresy przedmiotowej pracy stwierdza pracodawca „na podstawie posiadanej dokumentacji”, a z drugiej strony, do orzecznictwa, które dopuszczalność dowodu ze świadków ogranicza do sytuacji niemożliwości przedsta-

wienia zaświadczenia pracodawcy z powodu likwidacji jego zakładu lub zniszczenia dokumentacji dotyczącej danego zatrudnienia (por. uchwała SN z dnia 27 maja 1986 r., III UZP 5/85, Służba Pracownicza 1986 Nr 11, s. 22).

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹² KPC orzekł jak w sentencji.

=====